

COSUN

MAGAZINE

04
2019

'EEN COÖPERATIE MOET
QUA GEVOEL **DICHTBIJ ZIJN**'

4

CROPS MATTER!

Een groep Wageningse studenten is een burgerinitiatief gestart voor betere Europese wetgeving rondom plantenveredeling. Daarvoor zijn minimaal 1 miljoen handtekeningen van Europese burgers nodig. Voor Nederland betekent dat minimaal 18.750. Ondertekenen kan via www.eci.ec.europa.eu/011/public.

Anders kijken

De huidige wetgeving behandelt alle nieuwe veredelings technieken onder dezelfde eisen als conventionele GMO-technieken, wat innovatie ernstig vertraagt. Voor de bietenteelt is de beschikbaarheid van nieuwe technieken zeer belangrijk. Het burgerinitiatief roept op bij veredelings technieken vooral te kijken naar het resultaat op een plant en niet naar de technieken zelf.

ZOMEREXCURSIE JONGERENRAAD

De jongerenraad van Cosun kwam 24 juli bijeen op het akkerbouwbedrijf van jongerenraadlid Foppe Sinnema in Dronrijp. Een bedrijf met suikerbieten, maar vooral gericht op de pootgoedteelt. De jongerenraad benutte de ochtend om het bedrijf van Foppe te bekijken en met Adrie Bossers (lid van de raad van beheer van Cosun) te discussiëren over Cosun.

Pollema

's Middags werd het bedrijf Van der Meulen in Hallum bezocht, een producent van beschuit, dip-pers, toastjes en roggebrood. Daarna volgde een bezoek aan de maatschap Pollema in Alde Leie. Dit akkerbouwbedrijf is in 2007 gestopt met de bietenteelt. Het gewas paste volgens de maatschap niet in een bouwplan met veel poot aardappelen. Dit leverde natuurlijk een interessante discussie op.

PROMOTIE SECTOR

Tijdens de vierdaagse van Nijmegen hebben akkerbouwers en veehouders uit de regio de sector op een positieve manier voor het voetlicht gebracht. Op de eerste dag van het wandelevenement hadden zij een rustpunt langs de route ingericht, waar gratis Aviko-producten en melk van Campina werden uitgedeeld.

INDEX

Van de voorzitter	3
'Een coöperatie moet qua gevoel dichtbij zijn'	4
Oneindige mogelijkheden in Brazilië? ..	6
Bieten telen in Oostenrijk is een uitdaging	7
Suikermarkt heeft eigen dynamiek	8
Droogte zorgt voor lagere raming	10
IRS-informatie	12
Vraag & Antwoord / Kort Nieuws	16

CONTACT

Cosun, redactieadres

Postbus 3411, 4800 MG Breda
076-5303307

secretariaat.rvb@cosun.com
www.cosunleden.nl

Suiker Unie centraal agrarische dienst

Postbus 100, 4750 AC Oud Gastel
0165-525252

agrarischedienst@suikerunie.com
www.cosunleden.nl

COLOFON

Cosun Magazine

is een uitgave van Coöperatie Koninklijke Cosun U.A. voor leden van Cosun

Fotografie in dit nummer

Royal Cosun, Suiker Unie, IRS en Kees Beekmans

Foto-omslag

Roel Hesselmans, kringvoorzitter Zuidoost-Nederland

Basisontwerp

Koenders Design

Opmaak en druk

SMG-groep, Hasselt

© Coöperatie Koninklijke Cosun U.A., 2019

MARKTPERSPECTIEF

De voorjaars- en zomermaanden worden bij Suiker Unie gebruikt om de geproduceerde diksap uit de vorige campagne te verwerken tot suiker en om onderhoud te plegen, maar ook om de planning voor de nieuwe campagne op tijd gereed te hebben. Belangrijk voor deze planning is ondermeer de beschikbare hoeveelheid suiker in de silo's en de verwachte suikeropbrengst. Dat laatste is door de grote verschillen in het groeiverloop een stuk moeilijker te voorspellen.

Variatie in opbrengst

De opbrengsten zullen gemiddeld in Nederland hoger zijn dan vorig jaar, maar vooral in het zuidoosten, oosten en noordoosten heeft de droogte vanaf mei remmend gewerkt. De opbrengstverschillen zijn groot, zelfs tussen individuele percelen. Gelukkig is de aantasting door vergelingsziekte vooralsnog beperkt. Ook bij de aantasting door bladschimmels lijkt dat op dit moment het geval.

Uitgangspunt bij het opstarten van de fabrieken is het hoogste financiële resultaat voor Suiker Unie. Vanwege de uitzonderlijke droogte zullen de getroffen gebieden in het begin van de campagne zoveel mogelijk worden ontzien, zodat de bieten door de regen van de afgelopen maand wellicht nog wat kunnen herstellen en groeien. Aanvullend op de bietsuiker is extra rietsuiker aangekocht. Die zal vooral in het begin van de campagne worden verwerkt, zodat er in het begin minder bieten nodig zijn.

Fabriekssluitingen

Afgelopen campagne is voor de Europese suikerindustrie verlieslatend geweest, ondanks de lage bietenprijzen die zijn uitbetaald. Vooral bij de Duitse en Franse

suikerverwerkers zijn enorme verliezen geleden. Met als gevolg, dat in beide landen fabriekssluitingen zijn aangekondigd. De meeste gaan dicht na campagne 2020/21. Een begrijpelijke keuze om op de langere termijn een gezonde bedrijfs-situatie te krijgen. Een hard gelag voor de boeren die een gewas kwijt raken in hun bouwplan. In veel gebieden staat daar niet zomaar een alternatief tegenover. De slechte bietenprijzen leiden er ook toe dat er onder telers minder animo is om nu contracten af te sluiten voor 2020.

Marktherstel

De droge zomer van 2018 heeft voor veel minder suiker in de silo's gezorgd en ook dit jaar lijkt de suikeropbrengst in de meeste landen onder het gemiddelde uit te komen. De suikervoorraden in Europa zijn tot een minimum geslonken. Het ziet ernaar uit dat de contractering van suiker de komende maanden op een hoger niveau gaat komen.

Een heel ander beeld laat de wereldmarkt zien. De afgelopen jaren was er een overschot aan productie, maar de laatste campagne bracht een tekort van een paar miljoen ton. Dit was door de nog aanwezige voorraden onvoldoende om de suikerprijs te doen stijgen. De suikerprijzen zijn daardoor helaas nog steeds op een te laag niveau.

De analisten voorspellen voor de komende campagne een groter tekort op de wereldmarkt: minimaal 7 miljoen ton. In Brazilië wordt nog steeds veel suiker verwerkt tot bio-ethanol en in India heeft het suikerriet veel last gehad van de droogte door El Nino. Ook in India wordt op dit moment fors geïnvesteerd in bio-ethanolproductie. De verwachting is dat de wereldmarkt hier pas in 2020 positief op gaat reageren.

Niet alles perfect

Inmiddels is de graanoogst gedaan in Nederland en is er een voorzichtig begin gemaakt met de aardappeloogst. De verschillen zullen groot zijn. Ruim dertig jaar geleden hebben mijn broer en ik het ouderlijk akkerbouwbedrijf overgenomen. Op dat moment vertelde mijn vader dat in al die 40 jaar dat hij boer was geweest, er één jaar is geweest dat alles perfect was. Het weer, de prijs en de opbrengst, maar dat die andere 39 jaar er altijd wel iets mankeerde. Ik ben bang dat het dit jaar en de komende jaren niet anders zal zijn. We zijn eraan gewend dat elk jaar zijn verrassingen kent en misschien maakt juist dat het boeren zo uitdagend. Ik wens u een vlotte oogst toe.

Dirk de Lugt
Voorzitter

'EEN COÖPERATIE MOET QUA GEVOEL DICHTBIJ ZIJN'

"Een coöperatie is de meest ideale organisatievorm", vindt Roel Hesselmans. Roel is sinds begin vorig jaar kringvoorzitter van de kring Zuidoost-Nederland. Ook is hij penningmeester van een dorpscoöperatie die zich inzet voor de leefbaarheid en het welzijn van de bewoners.

Een coöperatie is stabiel, kan heel ondernemend zijn en moet verantwoording afleggen aan haar leden. En als een coöperatie niet uitgelegd krijgt waarom ze doet, wat ze doet, rollen er koppen. Zo eenvoudig is het", zegt Roel. Een coöperatie heeft ook meer oog voor het langere termijnbelang en de continuïteit, stelt hij. "Het is misschien zelfs aantrekkelijk om een gemeente als coöperatie te organiseren. Meer daadkracht en meer visie." Bij Cosun is het gemeenschappelijke doel samen meer rendement halen uit de bieten-teelt. Rekeninghoudend met de vrijheid van het ondernemerschap van de leden. Roel: "Je bent als coöperatielid onderdeel van een groter geheel. De coöperatie wil de telers zo veel mogelijk de vrijheid laten. Soms heb je daarbij op bedrijfsniveau te maken met regionale verschillen. Telers in bijvoorbeeld Groningen willen het dan voor hun bedrijf soms net even anders

geregeld hebben dan die in Zuid-Limburg. Als bestuurder moet je daar rekening mee houden." Het uitgangspunt is steeds het vinden van een voor (bijna) iedereen bevredigende oplossing.

Verder met akkerbouw

Het bedrijf van Roel (49) en zijn vrouw Liesbeth was, toen ze het in 1998 van Roels schoonouders overnamen, aanvankelijk een zeugenbedrijf met wat akkerbouw. Geleidelijk is het bedrijf gegroeid naar alleen akkerbouw. De stallen zijn vervangen door moderne loodsen voor landbouwmachines en aardappelen. "De varkensstallen waren verouderd. Om te kunnen overleven hadden we in schaalvergroting en personeel moeten investeren. Dat zagen we niet zitten", vertelt Roel. Door landhuur en landruil teelt de maatschap nu 50 ha fritesaardappelen, 16 ha suikerbieten en maïs en graan. In totaal zo'n 100 ha, waarvan 35 in eigendom.

De bouwplanvergroting gebeurt in samenwerking met melkveehouders. Tot wederzijds voordeel. "Anders heeft zo iets geen kans van slagen", aldus Roel. Dankzij de uitruil is ondermeer een deel van zijn grond vier jaar grasland geweest. "Die heeft zo rust gekregen."

Dorpscoöperatie

Het bedrijf van Roel staat in Diessen. Hij zelf komt uit het naburige Esbeek, een andere dorpskern van Hilvarenbeek. Roel is daar penningmeester van de dorpscoöperatie Esbeek. De coöperatie is in 2007 door de bewoners opgericht, toen het dorpscafé, annex zalencentrum gesloten dreigde te worden. Door sluiting dreigde het maatschappelijke leven in het dorp (1.200 inwoners) totaal ontwricht te raken, want het café/dorps huis was de thuisbasis van diverse verenigingen en vlieg wiel voor sociale en culturele dorpsactiviteiten. De coöperatie (600 leden en 300 certificaat-

houders) heeft het pand vervolgens via de verkoop van ondermeer rentecertificaten (3% rente) en met een lening van de Rabobank aangekocht, opgeknapt en verhuurd aan een exploitant. Ook is er een museum in gevestigd. "Het café is nu 365 dagen per jaar, iedere dag vanaf 10.00 uur open", vertelt Roel.

De coöperatie is zich sindsdien op allerlei andere manieren gaan inzetten voor de verbetering van de leefbaarheid en het welzijn van de dorpsbewoners. Zo heeft de coöperatie zich ondermeer ingezet voor de bouw van meer starterswoningen om de vergrijzing van het dorp tegen te gaan. De dorpscoöperatie nam bijvoorbeeld ook het voortouw bij de aanleg van een glasvezelnetwerk. "We hebben het uiteindelijk voor elkaar gekregen dat heel Hilvarenbeek is verglaast", vertelt Roel enthousiast. "De coöperatie geeft een gevoel van trots in het dorp. Dat is een van de pijlers: trots. Dat is bij Cosun ook zo."

Zorgondersteuning

De coöperatie nam ook het initiatief voor de aanstelling van een zogeheten dorpsondersteuner voor bewoners die extra zorg en hulpondersteuning nodig hebben. De dorpsondersteuner koppelt vraag en aanbod van alle soorten zorg. Soms vrijwilligers, maar ook vaak professionals. Het idee van dorpsondersteuners is inmiddels overgenomen door andere dorpen. Een ander coöperatie-initiatief is

de bereiding van warme maaltijden voor alleenstaande en eenzame, thuiswonende ouderen.

De vele initiatieven leverden de coöperatie dit jaar als blijk van waardering de Dorpsvernieuwingsprijs op van de Landelijke Vereniging van Kleine Kernen.

School in de kerk

Dit jaar is een ander idee van de coöperatie gerealiseerd: de monumentale, leegstaande kerk is ingericht als schoolgebouw ter vervanging van de verouderde basisschool. Roel: "De gemeente was aanvankelijk tegen het plan. Daar werden wij heel fanatiek van. We hebben het plan samen met deskundige vrijwilligers doorgezet. Vervolgens is de gemeente alsnog zelf in actie gekomen."

Het jongste plan is de inrichting van een kleinschalig familiehuis met zorgondersteuning in Esbeek voor de opvang van veel zorgbehoevende oudere bewoners. Hun partner kan dan thuis blijven wonen. "Met een coöperatie ben je als dorp goed georganiseerd", stelt Roel. "Samen heb je meer kracht en macht. Als we met z'n allen iets willen, gebeurt dat gewoon. Als je zelf niks doet, gebeurt er niks." "We zijn vooral initiatiefnemer en organisator", gaat hij verder. "We doen wat bij ons dorp past en we zoeken talenten erbij om dat te realiseren. Een coöperatie moet qua gevoel dichtbij zijn. We houden zelf de regie. We zoeken oplossingen voor problemen. We maken plannen, werken

'Je bent als coöperatielid onderdeel van een groter geheel'

die uit en gaan daarmee vervolgens naar de gemeente. De coöperatie neemt geen financiële risico's op zich. Dat kunnen we ons niet permitteren."

Energiecoöperatie

De Esbeekse dorpscoöperatie stond ook aan de basis van de energiecoöperatie Hilverstroom & Gas. Toen bleek dat Esbeek te klein was om er een winstgevend project van te maken is dat initiatief opgeschaald tot heel Hilvarenbeek. De coöperatie heeft onder andere een oud pompgebouw van Rijkswaterstaat (bouwjaar 1920) langs een kanaal omgebouwd voor energieopwekking. Roel: "Het idee was zo simpel als wat. Het moeilijkste was nog Rijkswaterstaat te overtuigen. We hebben daarvoor zelfs de Commissaris van de Koning moeten inschakelen om dit geregeld te krijgen." Roel was ook van deze coöperatie penningmeester, maar is onlangs gestopt. "Mijn bedrijf, ons gezin, het kringvoorzitterschap, penningmeester van twee coöperaties: Je moet af en toe keuzes maken."

Ton Schönwetter

De coöperatie zorgt voor meer leefbaarheid en welzijn in het dorp

ONEINDIGE MOGELIJKHEDEN IN BRAZILIË?

Congres WABCG

De WABCG (de wereldorganisatie van suikerriet- en suikerbietentelers) kwam dit jaar bijeen in Ribeirão Preto, een stad in een van de suikerrietteeltgebieden van Brazilië. Brazilië heeft 70.000 suikerriettelers en werkt aan versterking van zijn concurrentiepositie.

Brazilië is een land van in totaal 851 miljoen hectare, waarvan 154 miljoen hectare is bestemd voor natuur. Daarnaast is 117 miljoen hectare gereserveerd voor de Indigenas, de oorspronkelijke bevolking. Daarmee is 30% van het land beschermd gebied. Brazilië is daarmee koploper in de wereld.

Brazilië kent specifieke regels en een wettelijke bescherming voor het gebruik van grond voor landbouw. In totaal is door nationale en private beschermingsmaatregelen bijna 50% van het land niet beschikbaar voor landbouw. Met de bergen, rivieren en stedelijke infrastructuur erbij is dat tweederde. Van het resterende deel is slechts 30% in gebruik voor landbouw.

Suikerindustrie

De totale omzet van de Braziliaanse suikerindustrie is 28,9 miljard US-dollar (2% van het Bruto Nationaal Product). De industrie zorgt voor omgerekend 12 miljard dollar aan inkomsten in buitenlandse valuta. Ze biedt werk aan 1,2 miljoen mensen en produceert jaarlijks 330 miljoen hectoliter ethanol, 15 miljoen Megawattuur energie en 40 miljoen ton suiker. Het riet wordt verwerkt tot suiker en ethanol. De bagasse, een vezelachtige stof die

overblijft nadat het suiker eruit is geperst, wordt gebruikt als hernieuwbare brandstof voor energieopwekking.

Van de 367 suikerriet verwerkende fabrieken produceren er slechts twintig alleen suiker, 238 produceren suiker en ethanol en 109 alleen ethanol. Tussen 2006 en 2018 zijn 114 fabrieken gesloten, maar de productiecapaciteit is hetzelfde gebleven.

Sector met zorgen

De suikerrietteelt in Brazilië is gegroeid van 100 miljoen ton in 1980/81 naar 600 miljoen in 2018/19. In het noordoosten is de productie nagenoeg gelijk gebleven, maar in de regio São Paulo en in het centraal zuidelijke deel van het land is de teelt explosief toegenomen. De teelt is ondanks problemen, zoals een financiële crisis, de milieudruk, vorst en droogte vooral gegroeid door intensieve mechanisering. De suikerrietsector is van strategisch belang voor Brazilië, vooral voor hernieuwbare energie. De gemiddelde opbrengst per hectare ligt rond de 2.400 dollar. De suikeropbrengst per hectare loopt terug.

Marges onder druk

De agrarische sector staat financieel onder druk door een hoge financieringsgraad en slechte resultaten. Veel bedrijven staan

daardoor onder financieel toezicht.

De marges op witte en ruwe suiker zijn negatief, de marge op ethanol is licht negatief. Maar door de opwekking van groene stroom is de totale marge op suikerriet toch ruim 3%. Dat is niet voldoende om alle risico's af te dekken. De inschatting is dat het einde van het overschot op de wereldsuikermarkt in zicht is en dat met de stijging van ethanolprijzen de prestaties van de suikerindustrie gaan verbeteren. De uitdaging voor de industrie zit in het verbeteren van hectareopbrengsten, in kostenverlaging en in efficiencyverbetering in de verwerking. De industrie is daarbij sterk afhankelijk van nieuwe technologie, vooral voor agrarische toepassing.

Maarten Boudesteijn

Groei door intensieve mechanisering

BIETEN TELEN IN OOSTENRIJK IS EEN UITDAGING

De 6.000 bietentelers in Oostenrijk verbouwen zo'n 40.000 hectare bieten. De teelt vindt plaats in de omgeving van Wenen (75% van het areaal) en in de aangrenzende deelstaten. Ze hebben te maken met bijzondere omstandigheden.

Van de 40.000 hectare suikerbieten is in 2018 door keveraantasting slechts 31.000 hectare geoogst. De normale suikerproductie is 430.000 ton. In 2018 was dat slechts 319.000 ton. De gemiddelde opbrengst is 10,8 ton witsuiker per hectare.

Eigenaar van de twee suikerfabrieken in Oostenrijk, beide met een capaciteit van 12.500 ton per dag, is Agrana. Ze staan in Tulln, 40 kilometer noordwestelijk van Wenen, en in Leopoldsdorf, 20 kilometer oostelijk van de hoofdstad. Agrana is gedeeltelijk beursgenoteerd en eigendom van Südzucker en de Oostenrijkse bietentelers.

Campagne

Oostenrijk kent hete zomers, milde winters en weinig neerslag. Het oostelijke deel van het areaal rondom Wenen krijgt gemiddeld slechts 450 tot 550 millimeter neerslag per jaar. Daar kan slechts 20% van het areaal worden beregend. Het meer westelijk gelegen deel (een kwart van het areaal) 600 tot 900 millimeter.

De campagne duurt gemiddeld 120 dagen. Vanwege de vroeg invallende vorst worden alle bieten voor eind november gerooid. Een groot deel wordt vervoerd naar een van de 63 centrale opslagplaatsen. Vandaar gaat het per vrachtauto (40%) en - vanuit

de verder weg gelegen gebieden - per spoor (60%) naar de fabriek. De centrale opslagplaatsen, met een oppervlakte van in totaal 140 hectare, zijn eigendom van de bietentelersvereniging. Agrana is verantwoordelijk voor de logistieke afhandeling. Bij de opslagplaats wordt het bruto gewicht bepaald, een kwaliteitsmonster genomen en een schatting van grond- en koptarra gemaakt.

Tot 20 oktober wordt bij de centrale opslagplaatsen 'just in time' geleverd. Daarna wordt er voor langere duur opgeslagen.

Bedrijfsbezoek

Tijdens een bijeenkomst van CIBE (Europese vereniging van bietentelers) in mei werd in Breitstetten het akkerbouwbedrijf van de familie List bezocht. Het bedrijf (360 hectare) biedt werk aan vijf familieleden en zeven medewerkers. Het doet er ook loonwerk bij. Het belangrijkste gewas is wintertarwe (30%), gevolgd door uien (16%) en fritesaardappelen (15%). Suikerbieten is met gemiddeld 37 hectare het vierde gewas. De gemiddelde opbrengst van wintertarwe is 5,5 ton met 15% eiwit, van uien 55 ton, fritesaardappelen 53 ton en suikerbieten 80 tot 85 ton per hectare. De jaarlijkse regenval in het gebied is 550 tot 600 millimeter, met een constante wind en afgelopen jaar 2.155 zonuren. Bemes-

ting is slechts beperkt mogelijk vanwege de mogelijke gevolgen voor het grondwater. Bronnen voor beregening zijn er voldoende. De boer is zelf verantwoordelijk voor het onderhoud ervan. Het gebruik van diesel is verboden, de pompen werken uitsluitend op elektriciteit.

Bietensnuitkever

List zaait zijn bieten in maart. Geoogst wordt tussen begin september en eind november.

Lokemmer voor de vangst van bietensnuitkevers

Jaarlijks wordt twee à drie keer gespoten voor onkruidbestrijding, met fungiciden drie tot vijf keer. Met insecticiden wordt normaliter niet gespoten. Voor maatregelen tegen de bietensnuitkever zijn de opties beperkt tot een keverval door middel van een diepe ploegsneede of een lokemmer met feromoon. Kortom, bietenteelt is een uitdaging in Oostenrijk.

Maarten Boudesteijn

WERELDSUIKERMARKT HEEFT EIGEN DYNAMIEK

Sinds de afschaffing van het suikerquotum beïnvloedt de wereldmarkt de Europese suikermarkt sterker dan daarvoor. 'De wereldmarkt' voelt vaak als een abstract begrip, maar achter de wereldmarkt gaat een complexe wereld schuil.

De ISO (International Sugar Organization) schat de mondiale suikerproductie voor 2018/19 op 179 miljoen ton. Hiervan is 21% bietsuiker, circa 79% is rietsuiker. Halverwege de 20ste eeuw was het aandeel bietsuiker nog bijna 50% van de wereldwijde suikerproductie. Mondiaal gezien is de bietsuikerindustrie dus meer uitzondering dan regel. De verwachte productiegroei van suiker vindt plaats in de rietsuikerlanden, zoals Brazilië, India en Thailand.

India de grootste

Het groeiende aandeel rietsuiker komt ook tot uiting in de lijst van suikerproducerende landen. De grootste mondiale suikerproducent is India met een productie van 33 miljoen ton. Vooral India verstoort momenteel de prijs en dynamiek op de wereldmarkt. Door een omvangrijk subsidieprogramma is suikerriet financieel een zeer aantrekkelijk gewas. Daardoor is de Indiase suikerproductie sterk gestegen. De voorraad in India is inmiddels bijna net zo groot als één jaar Europese suikerproductie. Indiase suikerproducenten maken grote verliezen en de overheid probeert met exportsubsidie de situatie te verlichten. Binnen de

Wereldhandelsorganisatie (WTO) hebben diverse landen gevraagd om maatregelen tegen India om deze suikermarktverstoringen tegen te gaan.

Brazilië

Brazilië is nu de op één na grootste suikerproducent, met in 2018/19 een productie van 29 miljoen ton. Brazilië produceert vooral suiker voor de export en neemt zo'n 40% van de mondiale suikerhandel voor zijn rekening.

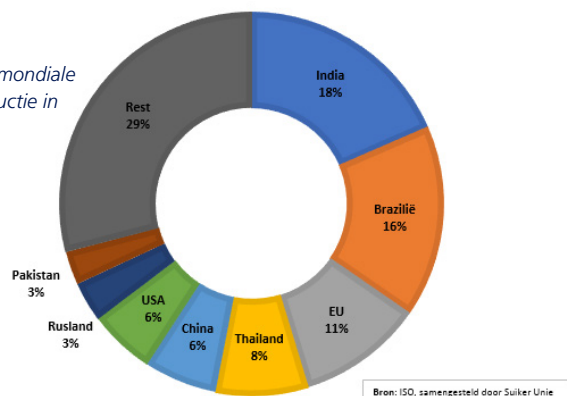
De Braziliaanse suikerindustrie kenmerkt zich door flexibiliteit. Suikerriet wordt verwerkt tot suiker en/of ethanol. Doorgaans zo'n 40 tot 60% wordt suiker, afhankelijk van de verkoopprijzen voor suiker en ethanol. Omdat de suikerprijs laag is en de ethanolprijs aantrekkelijk, is het percentage gezakt tot een historisch laag niveau van 35%. De olieprijs heeft invloed op de ethanolprijs. Indirect heeft de olieprijs dus impact op de prijsvorming van suiker.

Europese Unie

Pas op plek 3 van producentenlanden staat de EU. Sinds de afschaffing van het suikerquotum is de EU één van de meest liberaliseerde markten voor suiker ter wereld. Dit heeft ertoe geleid dat de prijs voor witsuiker op de binnenlandse EU-markt zéér laag is in vergelijking met andere (grotere) suikerproducerende landen. Belangrijke vaststelling is dat 'de' prijs op de wereldmarkt een weerspiegeling is van de prijs waarvoor suiker voor export wordt verhandeld. Vaak zijn binnenlandse prijzen hoger. Een typisch voorbeeld hiervan zijn de Verenigde Staten, waar de interne bietsuikerprijs bijna 800 dollar per ton is.

Veel overheden zien suiker als strategische agrarische grondstof. Hierdoor wordt in een groot aantal landen kunstmatig een binnenlandse suikerindustrie in de benen gehouden. Dat zorgt

Geschatte mondiale suikerproductie in 2018/19

ervoor dat in het Caraïbisch gebied, Afrika en Azië vele, met schulden overladen suikerbedrijven nog steeds actief kunnen zijn. Omdat er in zoveel landen suiker wordt geproduceerd is de productiedynamiek vaak lastig te voorspellen. Daar komt bij: de weersomstandigheden zijn ieder jaar anders. Ook beïnvloeden politieke en regionale ontwikkelingen voortdurend de economische dynamiek. Het gevolg is dat de mondiale suikerproductie vaak zeer sterk schommelt. Dat zal niet veranderen.

Bijzonder

In de EU wordt het leeuwendeel van de bietsuiker geproduceerd door zo'n tien bedrijven. Deze situatie, waarbij de sector vrij ver geconsolideerd is, is mondiaal gezien uniek. Cosun is in suiker de nummer 7 van Europa. Mondiaal gezien is ze nummer 16. De grootste Europese producent (Südzucker) is dat ook wereldwijd, met een mondiaal productieaandeel van circa 3%.

Mondiaal bekeken hebben veel productielanden een sterk gefragmenteerde suikerindustrie. In een land als India zijn er bijvoorbeeld tientallen suikerbedrijven met slechts één fabriek met minder dan 50.000 ton suikerproductie per jaar. Mondiaal gezien ligt de gemiddelde suikeropbrengst per hectare rond de 7 ton. De situatie in Nederland, met grote fabrieken en een hoge opbrengst per hectare, is daarmee uniek in de wereld.

Groeiende consumptie

ISO voorspelt voor 2018/19 een consumptiegroei van 1,6%. In absolute termen wordt er in 2018/19 mondiaal zo'n 177 miljoen ton suiker geconsumeerd. De verwachting is dat de wereldwijde suikerconsumptie de komende jaren met een vergelijkbaar percentage zal stijgen. De voornaamste reden hiervoor is bevolkingsgroei. Jaarlijks groeit de wereldbevolking met zo'n 1,2%. Deze nieuwe wereldburgers consumeren suiker en dat stimuleert de vraag. De tweede, en voornaamste reden is inkomensgroei. Vooral in Azië neemt het besteedbare inkomen toe. Hierdoor stijgt de consumptie van bewerkte voedingsmiddelen. Als bijvoorbeeld iedere Chinees gemiddeld één koekje per jaar meer eet, stijgt de mondiale suikerconsumptie met enkele tienduizenden tonnen.

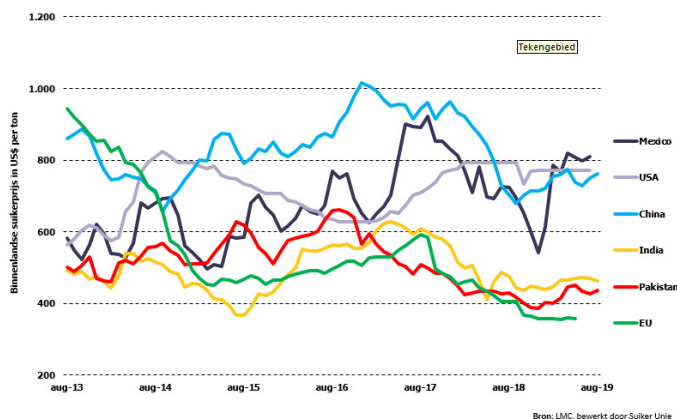
Alternatieve zoetstoffen

In de Westerse landen is al geruime tijd een zoektocht gaande naar alternatieven voor suiker. Tot op heden heeft dit echter nog niet geleid tot een noemenswaardige daling van de suikerconsumptie.

Een alternatief voor suiker is isoglucose. Vooral in de VS is high fructose corn syrup (HFCS) een veel gebruikt ingrediënt in de frisdrankindustrie. Onder het Europese quotumregime had dit product een quotum van 720.000 ton. De verwachting was dat er na 2017 meer isoglucose op de Europese markt verkocht zou worden. Door een beperkte toepasbaarheid en concurrerende

suikerprijs blijven voedingsmiddelenproducenten echter vasthouden aan hun recepturen. Een sterke groei van isoglucose in de EU lijkt op korte termijn niet waarschijnlijk.

Natuurlijke alternatieve zoetstoffen, zoals stevia, groeien slechts beperkt in volume vanwege het ontbreken van bepaalde functionele eigenschappen in eindproducten. Kunstmatige zoetstoffen staan qua consumptieontwikkeling onder druk, voornamelijk vanwege hun imago.

Ontwikkeling binnenlandse suikerprijzen in dollars

Niet gemakkelijk

De trend waarbij consumenten op suiker- en calorieconsumptie letten, zet echter wel door. Feit is dat voedingsmiddelenproducenten suikerreductiedoelstellingen invoeren voor hun producten. Daarnaast voeren steeds meer overheden extra belasting in op hoogcalorische dranken en voeding.

Door de reductie van suiker in dranken- en voedingsproducten zou de markt voor suikervervangers moeten groeien. Het vervangen van suiker is echter niet gemakkelijk. Op de korte termijn is de effectieve impact van alternatieven voor suiker op de mondiale suikerconsumptie beperkt.

Een belangrijke rol bij de vervanging door suikervervangers spelen onder andere smaak, functionele eigenschappen, wetgeving, kosten en het consumentvriendelijk labelen. Consumenten geven de voorkeur aan 'natuurlijke' alternatieven voor suiker. Veel partijen zijn daar hard naar op zoek.

Allulose

Eén van de potentiële producten is bijvoorbeeld allulose. Dit is een laagcalorische suiker, in de natuur aanwezig in bijvoorbeeld vijgen. Allulose heeft een neutrale smaak, functionele eigenschappen zoals suiker (sucrose), 70% van de zoetkracht van suiker en het heeft een lagere calorische waarde.

Allulose is in Europa nog niet toegelaten, maar bijvoorbeeld al wel in Amerika.

Job Jan Simmelink

DROOGTE ZORGT VOOR LAGERE RAMING

De opbrengstverwachting van 14 ton suiker per hectare is sterk beïnvloed door de droogte. Veel aandacht heeft nu de beheersing van bladschimmels. De gewasmonitoring in BAS biedt daarin ondersteuning. Een ander punt waar Suiker Unie aan werkt, is het tegengaan van bodemverdichting.

De droogte bepaalt opnieuw het teeltseizoen en de groei van de bieten. De verschillen tussen gebieden en percelen zijn groot. Het neerslagtekort is in het oosten groter dan in de rest van Nederland. Samen met de over het algemeen grotere droogtegevoeligheid in dit deel van het land zijn de verschillen in opbrengstverwachting groot. In de extreem warme periode, eind juli hadden veel bietenpercelen het hier erg moeilijk. Waar voldoende is beregend, staan de bieten er prima bij. Medio augustus is de opbrengstverwachting vastgesteld op 14 ton suiker per hectare. Dit is lager dan wat we de laatste vijf jaar gemiddeld hebben

gerealiseerd. Vanzelfsprekend is het verdere verloop van het groeiseizoen bepalend voor het eindresultaat. Vorig jaar hebben we gezien dat de voorspelling van augustus te hoog bleek door langer voortduren van de droogte. In de huidige opbrengstverwachting houden we rekening met een gemiddeld verloop. De omvang van de schade door het vergelingsvirus is nog een onbekende factor. Vanwege de droge omstandigheden is het meer dan anders onzeker hoe de groei in suiker zal zijn: meer wortelgroei of juist meer toename in suikergehalten. Bij een suikergehalte van 17% is de verwachting voor de wortelopbrengst circa 82,5 ton bieten per hectare.

Uit de regionale gegevens blijkt dat vooral de noordoostelijke lichte gronden sterk achterblijven. Het aantal percelen waar wordt beregend, is hier lager dan in het zuidoosten. Uit de gegevens van Unitip 2018 blijkt dat dit op circa 10% van de bietenpercelen is gedaan, terwijl dit in het zuidoosten bijna 50% is geweest. Ook dit jaar worden er weer analyses gemaakt op basis van satellietwaarnemingen. Vooral de ontwikkeling van de bladmassa kan zo op de percelen worden gevolgd. Op basis hiervan kan Suiker Unie het groeimodel verder aanscherpen.

Monitoring

Veel aandacht is er voor het onder controle houden van de bladschimmels. Voor zover we nu kunnen beoordelen spelen veel telers tijdig in op de aantastingen. Het nieuw geïntroduceerde systeem lijkt hen daarbij goed te ondersteunen. Nadat in het Bieten Advies Systeem (BAS) eerst de groene-perzikkuismonitor is geïntroduceerd, is in juni de bladschimmelmonitor toegevoegd. In circa 150 bietenpercelen zijn sensoren geplaatst die de temperatuur en de luchtvochtigheid in het gewas volgen. Vocht en temperatuur zijn bepalend voor de ontwikkeling van cercospora en stemphylium. Op basis van ervaringen in 2018 is gebleken, dat de meetsystematiek een goede ondersteuning is bij de waarschuwing.

Verwachte suikeropbrengst in tonnen per hectare per teeltgebied

Teeltgebied	Opbrengstverwachting	Gemiddelde Opbrengst laatste 5 jaar
Zeeuws-Vlaanderen	15.4	14.8
Zeeuwse eilanden	15.9	15.3
West-Brabant	15.0	14.8
Hollanden	15.7	15.3
Oost- en Zuid- Flevoland	17.2	15.1
Noordoostpolder	16.9	16.2
Noordelijke klei	13.5	14.0
Noordelijke zand	10.4	12.7
Noordelijke dal	12.1	13.3
Gelderland e.o.	13.2	13.1
Oost-Brabant	13.4	12.7
Limburg	14.1	14.3
Totaal	14.0	14.2

Met gerichte maatregelen bodemstructuur behouden

De monitoring geeft aan of de omstandigheden gunstig zijn voor de schimmelontwikkeling. Is er een infectie en zijn de omstandigheden gunstig, dan is het advies extra goed op te letten.

Ook dit jaar volgt Suiker Unie op een vast aantal percelen de resultaten van de modellen. Op basis van de opgedane ervaringen worden deze verder verbeterd.

Bodemstructuurverbetering

Oogstomstandigheden kunnen behoorlijk variabel zijn: Is het droog of nat? We zien

dat meer en meer wordt geïnvesteerd in machines die de kans op bodemverdichting verminderen. De aandacht voor het behoud van een goede bodemstructuur neemt toe. Zeker bij de bietenoogst zijn er risico's.

Bodemverdichting heeft gevolgen voor de waterhuishouding op het perceel en beïnvloedt het waterbergend vermogen. Bij veel neerslag zal de grond minder water kunnen opnemen met als gevolg afspoeiing. Om deze redenen is bodemverdichting ook een van de aandachtspunten in het klimaatbeleid.

Bandenspanning

Suiker Unie is onlangs het project Bewust Behoud Bodemstructuur gestart, waarin de bodem- en techniekbeoordeling centraal staat. Het project is opgezet in

samenwerking met IRS, Cumela, Fedecom, WUR en LTO en wordt ondersteund door het ministerie van LNV. De agrarische dienst werkt momenteel aan een methode waarmee telers de beoordeling van de bodemconditie kunnen verbeteren.

Ook wordt gewerkt aan uitbreiding en verbetering van Terranimo. Dit adviesprogramma simuleert de bodemdruk van machines waarbij bandentype, bandendruk, bodemtype en bodemvochttoestand instelbaar zijn. Het programma maakt inzichtelijk welke effecten maatregelen, zoals lagedrukbanden, op de bodem hebben. Bij de telersbijeenkomsten van komend jaar wordt het adviesprogramma gedemonstreerd en worden de effecten van de diverse maatregelen getoond.

Pieter Brooijmans

CONTACT OVER CAMPAGNE

De bietencampagne gaat dit jaar van start op 6 september. De eerste bieten zullen die dag aangevoerd worden bij de fabriek in Dinteloord. Vierverlaten start vier dagen later, omdat in het achterland van die fabriek relatief meer droogteschade is en daardoor minder animo voor vroege levering.

Vanaf dit jaar wordt de campagneplanning gedaan door de nieuwe afdeling Agro Logistiek. Deze afdeling bestaat grotendeels uit ervaren mensen die voorheen in de buitendienst werkten en goed op de hoogte zijn van de werkmethoden van campagneplanning en -uitvoering. Door dit in één team onder te brengen kan efficiënt gewerkt worden en is continue bereikbaarheid gewaarborgd. Agro Logistiek is het aanspreekpunt voor de leveringsplanning, dus de gereedligdata en het volume van de te leveren bieten. Het team inventariseert de leveringswensen en stelt de voorlopige en definitieve

campagneplanning op. De contactgegevens zijn te vinden op de betreffende documenten op het ledenportaal.

Contactpersoon

Ieder teler heeft voor teeltzaken een vast contactpersoon. Op het ledenportaal is direct te zien wie dit is. Begin juli heeft iedere teler bovendien een persoonlijke mail hierover gekregen. De teler kan bij hem terecht met allerlei vragen over de teelt. De contactpersoon is er ook voor de afstemming over de locatie van de ligplaats en doet tijdens de campagne ook de controles. In een aantal regio's worden

Campagne start 6 september

ze voor deze activiteit ondersteund door ingehuurd routecontroleurs. De definitieve campagneplanning die eind augustus is verstuurd, geeft hierover ook informatie.

Gert Sikken

ROOI OP HET JUISTE MOMENT VOOR MINIMALE TARRA EN BIETVERLIEZEN

Perfect rooiwerk is nodig om alles wat er aan bieten gegroeid is te kunnen oogsten. Door te letten op volledige ontbladering, verwijdering van grondtarra, beperking van puntbreuk en minimaliseren van bodemdruk wordt een optimaal oogstresultaat bereikt. Dit alles vergt vakmanschap en een goed samenspel tussen teler, machinist en machine.

Open rooizonnen en axiaalrollen maken voldoende reiniging ook op zwaardere grondsoorten mogelijk, echter door te intensieve afstelling kan onnodige puntbreuk ontstaan.

De cruciale factor in het bereiken van een goed oogstresultaat is benutten van gunstige weersomstandigheden. Houd ruim voor de leveringsdatum de weersomstandigheden in de gaten om het juiste oogstmoment te bepalen. Communiceer dit vervolgens tijdig met de loonwerker.

Reiniging van losse en aanhangende grond

Ideaal is om bieten en grond zo vroeg mogelijk in het rooiproces te scheiden. Door zo ondiep mogelijk te rooien, belandt er zo min mogelijk grond in de rooier. Voornamelijk op kleigronden kan de hoeveelheid meegerooide grond aanzienlijk zijn. Open rooizonnen en axiaalrollen bieden voor deze grondsoorten uitkomst om de biet te reinigen van grond. Onder gunstige omstandigheden kan de hoeveelheid aanhangende grond

een factor twee hoger liggen op zware klei vergeleken met zandgrond. Onder natte omstandigheden kan dit oplopen tot een factor vijf. Dit geeft zeker voor kleigrond het belang aan van de timing van het oogstmoment.

Reinig niet te intensief

In een ideale situatie heeft het breukvlak van de biet een diameter kleiner dan 2 cm. Uit Belgisch onderzoek bleek dat het verschil in grondtarra tussen optimaal en minimaal reinigen 6 procentpunt bedroeg. Nog intensiever reinigen leverde slechts 1 procentpunt minder aan grondtarra op, maar wel 1 ton per hectare extra bietverlies door puntbreuk. Alle reden om niet intensiever te reinigen dan strikt noodzakelijk.

Communiceer met machinist

De rooiermachinist streeft ernaar het beste uit de rooier te halen en te oogsten

wat aan bieten gegroeid is. Ieder perceel vraagt een andere rooierinstelling door verschillen in grondsoort, ras, bietgroe, rooiomstandigheden en gewasregelmaat. Overleg tussen de teler en machinist over de kwaliteit van rooien is van groot belang om tot een optimaal oogstresultaat te komen. De teler geeft hierbij tijdens het rooien aan wat goed gaat, maar ook wat beter kan. De machinist kan hierop de machine direct aanpassen voor perfect rooiwerk.

Zie voor meer info de IRS-teelthandleiding '8.2 Oogsttechniek' en '8.3 Oogst wat gegroeid is' op www.irs.nl.

Jan-Kees Boonman

Goed gerooide bieten: blad voldoende verwijderd, aanhangende grond gereinigd en punten meegerooit.

HOUD AANDACHT VOOR DE BODEM TIJDENS DE OOGST

Roaien onder extreem natte omstandigheden leidt tot structuurschade. De grond kan er nog lang last van houden: slecht doorlaten van water en lucht en minder actief bodemleven zijn enkele gevolgen.

De bietencampagne staat voor de deur. De oogst is elk jaar weer een spannend moment waarbij timing erg belangrijk is. De weersvoorspellingen veranderen dagelijks en met extremen raken we de laatste jaren helaas meer en meer 'vertrouwd'. Het loont om van tevoren stil te staan bij de gevolgen van verdichting zodat tijdens de oogst de juiste maatregelen genomen kunnen worden.

Tijdens de bietenoogst vinden er veel transportbewegingen plaats op het land. Kiepers rijden af en aan om de stroom bieten af te voeren. De juiste omstandigheden tijdens de oogst zijn cruciaal om schade aan de bodem te voorkomen.

Structuurschade voorkomen

Rijden onder te natte omstandigheden kan de structuur fors bederven door vervormen en verdichten van de grond. Het poriënvolume neemt af en er ontstaat een zuurstofloze, verdichte laag. Dit kan in volgende jaren leiden tot een aantal problemen. Wortels kunnen niet of nauwelijks door deze laag heen dringen. De beperkte wortelgroei leidt tot een slechtere gewasstand. Ook de waterhuishouding raakt verstoord: de afvoer van regenwater verslechtert waardoor er sneller plassen op het land staan. Dit leidt tot een afname van het zuurstofgehalte in de grond en bij aanhoudende plassen sterven wortels in de zuurstofarme zone af. In droge periodes kan een verdichte laag de capillaire opstijging beperken.

Structuurschade door verdichting heeft grote gevolgen voor de activiteit van het bodemleven. Deze is onmisbaar voor een goede gewasgroei en dat is terug te zien in de gewasopbrengsten. Alle reden om bodemverdichting en structuurschade te minimaliseren.

Juiste maatregelen belangrijk

Juiste moment: een plan opstellen is een belangrijke maatregel om structuurschade te voorkomen. Gebruik de lange termijn weersverwachting om het oogstmoment af te stemmen. Ondanks dat de voorspellingen snel veranderen is dit wel een nuttige leidraad om aan vast te houden. Wacht met rooien als het nat is en rooi op tijd als er regen verwacht wordt. Juiste techniek: let op de bandendruk, deze kan het beste maximaal 0,8 bar zijn. Beperk het lossen tot op de kopakker of rijd zoveel mogelijk door de spuitpaden. Een overlaadwagen houdt het weg- en landtransport gescheiden. Dat voorkomt dat met een te lage bandendruk op de weg gereden, of met een te hoge bandendruk op het land gereden wordt. Ook

De juiste bandentechniek en een lage bandendruk beperken de kans op schade aanzienlijk. Laat de band vervormen en niet de grond. Houd in het najaar maximaal 0,8 bar aan om de structuur in de bouwvoor te sparen of maximaal 1,5 bar om ondergrondverdichting te voorkomen.

wordt de weg hiermee niet vervuild. Beoordeel de bodemstructuur. Dit geeft inzicht in de actuele toestand van de grond. Suiker Unie is, samen met het IRS en een aantal andere partijen, het project 'Bewust Behoud Bodemstructuur' gestart om bodembeoordeling eenvoudig en structureel te integreren in de bedrijfsvoering. In 2020 wordt dit project uitgerold in studiegroepbijeenkomsten.

André van Valen

OORZAKEN GEELVERKLEURING OP EEN RIJ

Foto 1. Een afgeronde plek met gele bieten veroorzaakt door vergelingsziekte. Dit wordt veroorzaakt door de virussen BYV, BMV of BChV, die worden overgebracht door groene perzikluizen of sjalottenluizen.

Momenteel zien we veel verschillende kleuren geel in de suikerbieten. Naast vergeling door vergelingsziekte, is er ook vergeling te zien door nutriëntengebrek, bodemschimmels, aaltjes, rhizomanie, droogte en wantsen. Dit artikel geeft een overzicht van de meest voorkomende oorzaken van gele bieten aan het einde van het seizoen.

Vergeling kan op diverse manieren zichtbaar zijn. Zo kan het pleksgewijs voorkomen (foto 1), over het hele perceel (foto 2), op individuele planten (foto 3), of langs bomen of bossen (foto 4). De plekken waar de symptomen op een perceel aanwezig zijn, maar ook de symptomen aan de bladeren zelf, geven belangrijke informatie om de verschillende oorzaken van elkaar te kunnen

Foto 2. Gebreksziekten kunnen pleksgewijs voorkomen, maar ook over het hele perceel. Op deze foto is magnesiumgebrek te zien. Doordat de bieten ondergronds zijn aangetast door bietencysteaaltjes of wortelknobbelaaltjes is de opname van nutriënten beperkt.

onderscheiden. Bij verkleuring van de bladeren is het aan te raden voorzichtig met een schop de bieten uit de grond te halen en ook de wortels te bekijken op aanwezige symptomen.

Plekken vergelingsziekte

Op verschillende percelen zijn afgeronde plekken met vergelingsziekte zichtbaar. Vergelingsziekte, dat wordt veroorzaakt door de virussen BYV, BMV en BChV, wordt hoofdzakelijk overgebracht door de groene perzikluizen en de sjalottenluizen. De bladeren van aangetaste planten voelen dik aan. Symptomen worden ongeveer 6 tot 8 weken na infectie zichtbaar.

Magnesium- en kaliumgebrek

Gebreksziekten, zoals magnesium- en kaliumgebrek kunnen ook voor geelverkleuring van de bladeren zorgen. Bij magnesiumgebrek (foto 5) betreft het vaak geelverkleuring tussen de nerven. Bij kaliumgebrek krullen de bladranden naar binnen en worden bruin, terwijl de rest

Foto 3. Een blinker veroorzaakt door rhizomanie. Kenmerkend voor rhizomanie zijn individuele planten in het perceel met lichtgroen blad. Doordat de bladstelen van aangetaste bieten langer zijn, steken ze vaak boven de andere bieten uit. Aan de wortels is een insnoering zichtbaar en een wortelbaard. Bij het doorsnijden van de wortelpunt zijn vaak bruine vaatbundels zichtbaar.

van het blad juist donkergroen van kleur is (foto 6). In september zijn maatregelen niet meer zinvol.

Geel door wortelaantastingen

Er zijn ook diverse ziekten en plagen die de wortel aantasten, zoals rhizoctonia (foto 7), aphanomyces, stengelaaltjes,

Foto 4. Een blad dat is aangetast door wantsen is te herkennen aan de gele bladpunt in de buurt van bossen of bomen. Vaak zijn er misgroeingen zichtbaar en zijn er zwarte plekken op de achterzijde van de hoofdnerf te zien. Dit zijn de plaatsen waar de wants het blad heeft aangeprikt.

Foto 5. Magnesiumgebrek kenmerkt zich door geelverkleuring tussen de nerven, die later bruin kleurt doordat de secundaire schimmel *Alternaria alternata* de bladeren binnendringt.

wortelknobbelaaltjes (foto 8) en bieten-cysteaaltjes. Als de wortel is aangetast, ontstaan vaak allerlei gebreken aan de bladeren bovengronds (foto 2 en 3). Daarnaast kan ook de bodemschimmel verticillium makkelijker binnendringen, waardoor verwelkingsziekte kan optreden (foto 9).

Individuele planten

Bij verkleuring van individuele planten betreft het meestal aantasting door rhizomanie of wantsen. Bij rhizomanie worden de planten lichtgroen van kleur (foto 3). Wantsenschade is vaak zichtbaar in de buurt van bomen en bossen. Wantsen prikken de bladeren aan, waarbij vooral de bladtoppen geelverkleuren en op de achterzijde zwarte streepjes zichtbaar zijn in de hoofdnerf (foto 4).

Droogte

Ook door de droogte kunnen bieten geel worden. Bladeren kunnen verbrand zijn als gevolg van de hitte en droogte (foto 10) of door de droogte hebben ze de nutriënten onvoldoende kunnen opnemen.

Ziekten en plagen app

De applicatie Ziekten en Plagen, beschikbaar via www.irs.nl of te downloaden voor Android en iOS, is een handig hulpmiddel om de oorzaak van onder andere geelverkleuring vast te stellen. Meer informatie over nutriëntengebreken, ziekten en plagen en de beheersing ervan is ook te vinden in de Teelthandleiding Suikerbieten op www.irs.nl/teelthandleiding.

Elma Raaijmakers en André van Valen

Foto 6. Kaliumgebrek kenmerkt zich door het geel worden van alleen de bladranden, die vervolgens bruin kleuren en naar binnen toe oprollen. De rest van de bladschijf blijft daarbij opvallend donkergroen.

Foto 7. Aantasting door rhizoctonia kan leiden tot wortelrot, waardoor bladeren gebreken gaan vertonen en geel kleuren. In het beginstadium kenmerkt rhizoctonia zich doordat op de wortels kleine, zeer ronde zwarte plekken zichtbaar zijn.

Foto 8. Vertakkingen en knobbels op de wortels door een extreme hoge druk van wortelknobbelaaltjes. Door de verstoorde wortelgroei is de opname van nutriënten beperkt, waardoor ook de bladeren geel kunnen kleuren.

Foto 9. Verwelkingsziekte door *Verticillium dahliae* komt vaak voor bij bieten die zijn aangetast door aaltjes. Verwelkingsziekte kenmerkt zich door eenzijdige vergeling van de bladeren, waarbij de bladeren later gedeeltelijk slap gaan hangen en verdorren.

Foto 10. Door droogte en hitte kunnen bladeren uitdrogen en verbranden.

IRS-APP

Android

iOS

VRAAG EN ANTWOORD

WAT MOET IK DOEN ALS IK VERWACHT NIET AAN DE LEVERINGSPLICHT TE KUNNEN VOLDOEN?

Als u verwacht komende campagne niet aan de leveringsplicht te kunnen voldoen, kunt u tot 1 januari ontheffing van de leveringsplicht aanvragen. Het formulier 'Aanvraag ontheffing leveringsplicht 2019' is verkrijgbaar bij uw contactpersoon van de agrarische dienst. Het volledig ingevulde en ondertekende formulier stuurt u terug naar uw contactpersoon. Hij zorgt ervoor dat de aanvraag, voorzien van een advies, bij de commissie ledenzaken terechtkomt. De commissie beoordeelt de aanvraag en verleent al dan niet (gedeeltelijk) ontheffing.

WAAR VIND IK REGIONALE WEEKGEMIDDELDEN VAN DE BIETENLEVERINGEN?

Zodra de bieten zijn geleverd, wordt de uitslag binnen enkele dagen gepresenteerd via het ledenportaal. In de kwaliteitsopgave bietenleveringen worden alle relevante gegevens opgenomen. Cosun heeft ervoor gekozen de gegevens op dit overzicht zo doelmatig mogelijk weer te geven en niet-noodzakelijke informatie weg te laten. Jaren geleden werden ook districtsgegevens toegevoegd. Omdat dit wel eens voor verwarring zorgde, heeft Cosun er destijds voor gekozen deze regionale gegevens niet meer op het overzicht te plaatsen, maar een actueel totaaloverzicht te presenteren op de website. Regionale weekgemiddelden kunnen worden bekeken via Cosunleden.nl. Kies onder 'Campagne' voor 'Weekcijfers'.

KORT NIEUWS

KANDIDAAT-BESTUURDERS GEZOCHT

Bij Cosun berust de zeggenschap bij de leden. Zij kiezen de kringbestuurders en daarmee de ledenraad, het hoogste gezagsorgaan van de coöperatie. In de kring-/afdelingsvergaderingen van februari 2020 zijn er in diverse kringen verkiezingen. In verband met de spreiding van kringbestuursleden over de afdelingen binnen een kring worden voor de navolgende afdelingen bestuurskandidaten gezocht:

Friesland/Groningen: één vacature voor de afdeling Groningen (gebied Oldambt)

Zeeland: één vacature voor de afdeling Zeeland-Midden (Walcheren, Noord- en Zuid-Beveland)

Aanmelden

Heeft u belangstelling voor een bestuursfunctie in een kringbestuur, stuur dan uw motivatiebrief, vergezeld van een CV, met vermelding van uw lidnummer uiterlijk 14 oktober naar secretariaat.rvb@cosun.com. Een uitgebreid functieprofiel voor ledenraadleden staat op www.cosun.nl (onderdeel coöperatie).

Procedure

De verkiezingsprocedure gaat als volgt. De aanmeldingen worden doorgestuurd naar het betreffende kringbestuur dat de reacties zal meenemen in de selectieprocedure. Het bestuur selecteert één kandidaat per vacature die zij ter verkiezing zal voordragen tijdens de kring-/afdelingsvergadering van februari aanstaande.

Voor meer informatie over de procedure kunt u contact opnemen via secretariaat.rvb@cosun.com of (076)530 33 07.